

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

KONSERVASYON UYGULAMALARI

Kitap Şifhanesi ve Arşiv Dairesi Başkanlığı

Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi

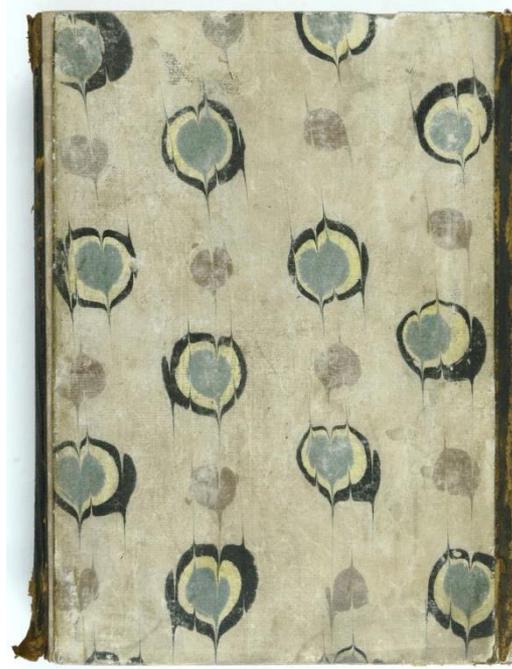
Veliyyüddin Efendi Koleksiyonu - 864

Mîzânü'l-i'tidâl fî nakdi'r-ricâl

Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî

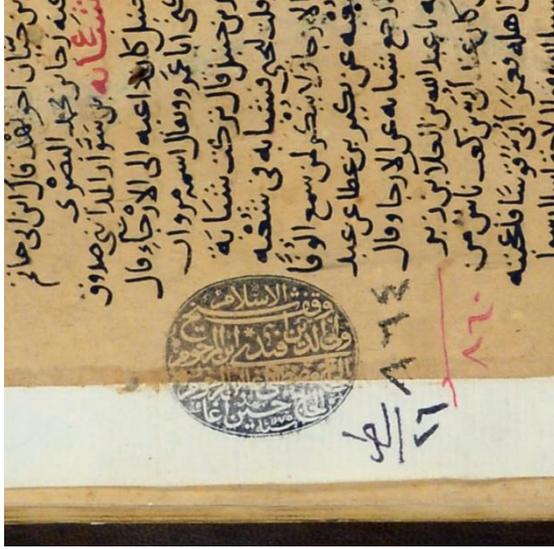
Tuğba DANIŞMAZ
2018

ESER VE MÜELLİF HAKKINDA

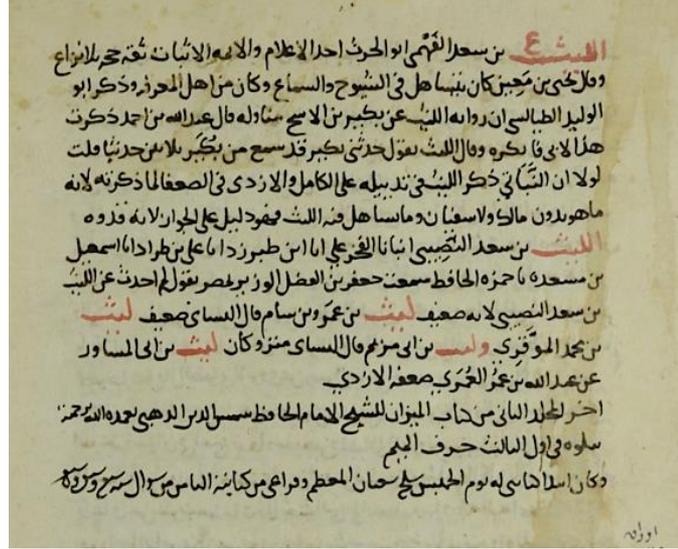

Eserin adı *Mîzânü'l-î'tidâl fî nağdi'r-ricâl'dir*. Müellifi, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî (ö. 748 / 1348)'dir. Eser Arapça yazılmıştır. Müellif kitabına kasten hadis uyduran, duymadığı bir hadisi duyduğunu ileri süren yalancı râvileri, hadis uydurmakla itham edilenleri, çok hata etmeleri sebebiyle rivayetlerine güvenilmeyenleri, yeterince dindar ve adaletli bulunmayan hadis hâfızlarını, rivayetleri terkedilmese bile hâfızaları zayıf olduğu için yanılan muhaddisleri, güvenilir sayılmayan ve fazla bilinmeyen gevşek râvileri, tanınmayanları, sika olmakla birlikte bid'atçı diye bilinenleri, sahâbî ve dört fıkıh imamı dışında herhangi bir şekilde eleştirilen diğer râvileri aldığını belirtmektedir.

MÜHÜR VE DİĞER KAYITLAR

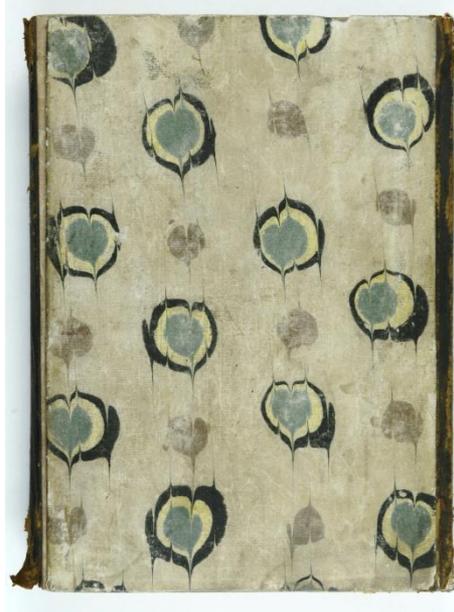

1a yüzündeki mühür

239b

Nüshanın 1a sayfasına Veliyyüddîn Efendi'nin vakıf mührü basılmıştır. Mühürde “vakfu şeyhülislam Veliyyüddîn Efendi ibn el-merhûm el-hâcc Mustafa Ağa ibn el-merhûm el-hâcc Hüseyin Ağa, sene 1175” yazmaktadır. 239 b’de nüshanın 767 senesi, Şevval ayında istinsah edildiği ve bir sonraki cildin mim (م) harfi olan isimlerle başlayacağı ifade edilmiştir.

Ön kapak

Arka kapak

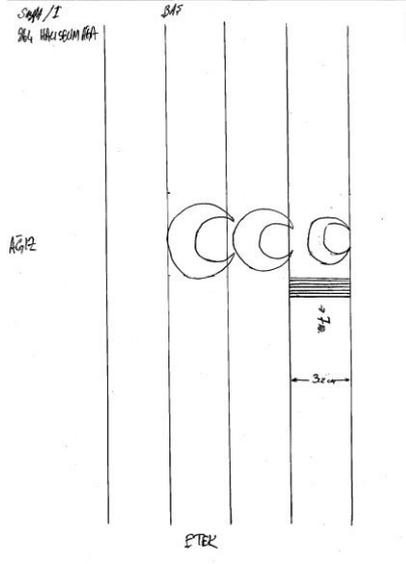
Eserin ölçüleri 17,5 x 26,2 cm'dir. Cildi çehargûşe tekniğinde yapılmış olup, kapaklar hatip ebru desenli kâğıt ile kaplıdır. Ön kapakta kullanılan ebrunun renkleri arka kapak ve miklepte kullanılan ebrudan farklıdır. Kapakların iç kısmı ise somon rengi Avrupa kâğıdı ile kaplıdır. Sirt ve sertabında koyu kahverengi keçi derisi kullanılmıştır. Ön ve arka kapakta kâğıt köstek mevcuttur.

METİN

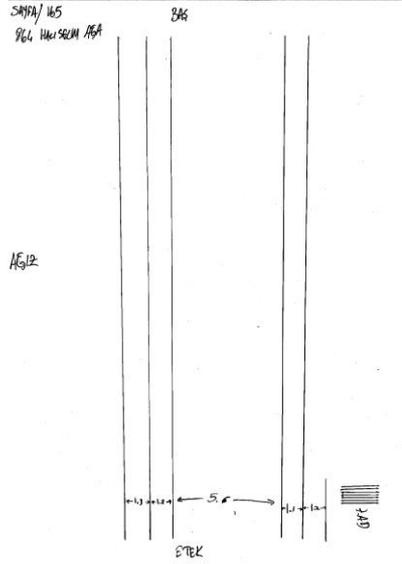

18,3 x 26,2 cm ölçülerindeki eser 239 varaktan oluşmaktadır. Eserin metin kısmı 25-26 adet satır düzenindedir. Eser Doğu kâğıdına kırmızı ve siyah mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Metin kısmında iki farklı renkte kâğıt kullanılmıştır. Eserde yan kâğıt olarak ise Avrupa kâğıdı kullanılmıştır. Sırt dikişi iki duraklı zincir dikişi tekniği ile dikilmiştir. Eserin şiraze örgüsü sırma biçiminde ibrişim ile altın-pembe renk ipler kullanılarak örülmüştür.

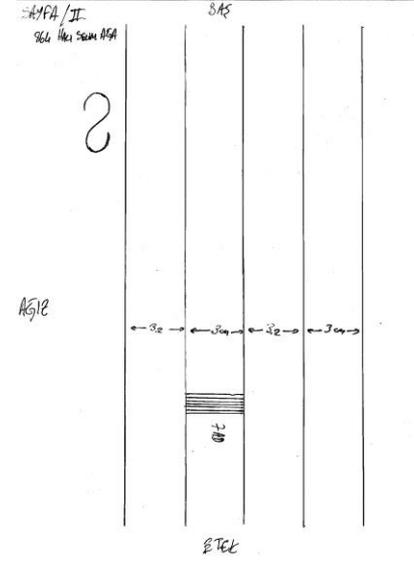
KÂĞIT ÖZELLİKLERİ

Yan kâğıt I (Avrupa kâğıdı)

165 numaralı varak (Doğu kâğıdı)

Yan kâğıt II (Avrupa kâğıdı)

Metinde kullanılan kâğıtlar ışık altında incelendiğinde iki farklı süzgeç izine sahip kâğıt türü tespit edilmiştir. Bu kâğıtlardan iki tanesi filigranlı Avrupa kâğıdı, bir tanesi ise Doğu kâğıdıdır. Tespit edilen kâğıtlar lif yönleri sırtta paralel olacak şekilde kullanılmıştır.

I. yan kâğıdın geniş süzgeç aralığı 4 adet olup, sık süzgeç izi 1 cm'de 7 adettir.

165 numaralı varakta geniş süzgeç aralığı 5 adet olup, sık süzgeç izi 1 cm'de 7 adettir.

II. Yan kâğıdın geniş süzgeç aralığı 4 adet olup, sık süzgeç izi 1 cm'de 7 adettir.

ESKİ ONARIMLAR - CİLT ve METİN

Eserin cildindeki eski onarımlar sırt, sertap iç ve dış kısımlarında görülmektedir. Metin kısmında ise genellikle köşe ve kenarlar ile yazılı alanda parça kayıplarının olduğu kısımlarda eski onarımlar görülmektedir.

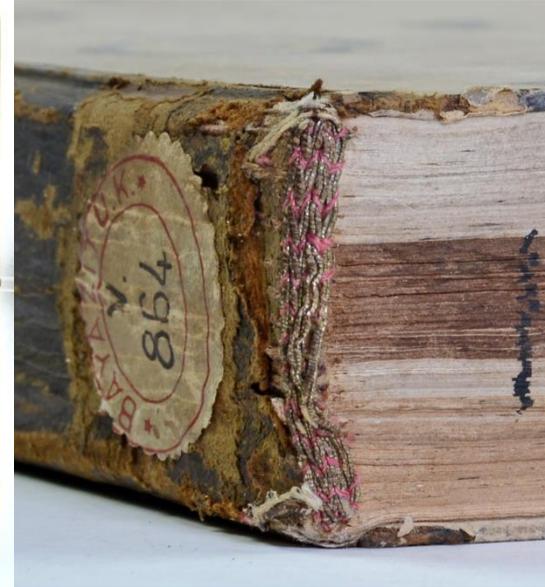
BOZULMALAR - CİLT

Cildin genel durumu iyi olup, sırt ve sertap derisinde çizikler, soyulmalar ve yırtılmalar görülmektedir.

BOZULMALAR - METİN

Eserin varaklarında mürekkepten kaynaklı korozyon, sayfa diplerinde yırtıklar ve böcek yenikleri tespit edilmiştir. Formalardaki kolon iplerinin kopmuş olması şirazelerde dağılmalara ve kayıplara sebep olmuştur.

KONSERVASYON KARARLARI

Eserin konservasyona alınma sebebi, varaklarda bulunan korozyonun devam eder nitelikte olması ve bu yüzden dijitalleştirme işleminin yapılamıyor olmasıdır. Yazılı ve görsel belgelemesi tamamlanan eserin detaylı olarak durum değerlendirmesi yapılmış, aşağıdaki konservasyon işlemlerine karar verilmiştir.

- Eser bütünlüğünü koruduğundan in-situ olarak çalışılması,
- Mürekkep korozyonu bulunan sayfalarda korozyonun ilerlemesini engellemek için Ar-Ge birimi uzmanlarının önerisi doğrultusunda varakların a ve b yüzlerine Bookkeeper uygulanması

ANALİZ TABLOSU

Analizler	Biyoloji	pH	Raman	XRF	Spot Test
Yapıldı	√	√		√	
Yapılmadı			-		-

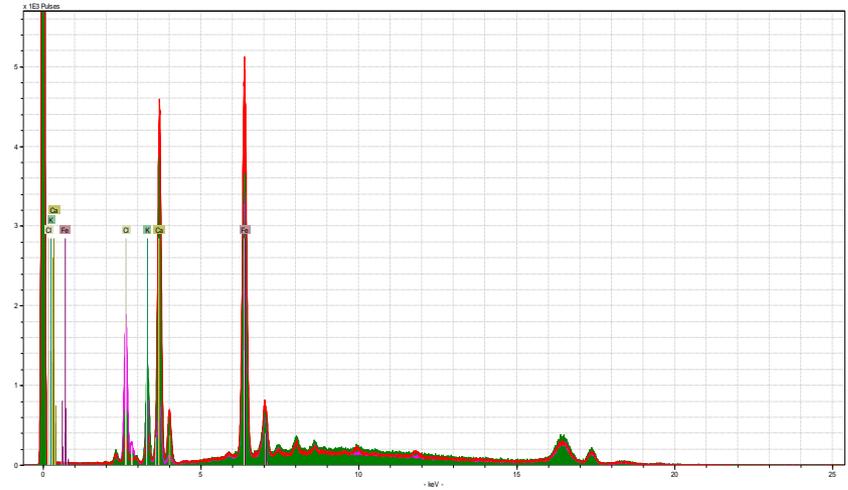
ANALİZLER - BİYOLOJİ

Mikroorganizma varlığı tespiti için 233a sayfasının dip kısmından steril swabla alınan örnek, steril şartlarda 27°C'de 14 gün inkübasyona bırakılmıştır. İnkübasyon süresi sonrasında gelişme görülmemiştir. Besi ortamında gelişmenin olmaması eser üzerinde tahribat yapan mikroorganizmanın canlılığını kaybetmiş olabileceğini göstermektedir.

ANALİZLER - XRF

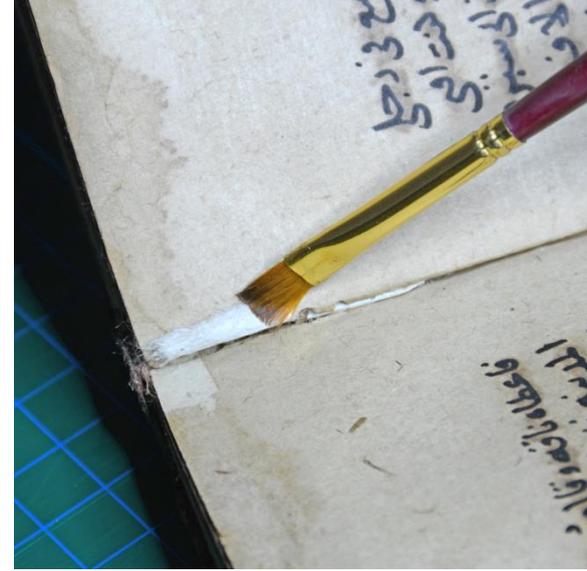
Sayfa No.	İncelenen kısım	Tespit edilen elementler (Yarı kantitatif)		
		Majör elementler	Minör elementler	Düşük sinyalde
11a	Kâğıt	Ca, Fe	Cl	K
11a	Siyah mürekkep	Ca, Fe	Cl	K, Cu, Zn, Hg
11a	Kırmızı mürekkep	Hg		Ca, Fe
93a	kâğıt	Ca		K, Cl, Fe
93a	Siyah mürekkep	Ca, Fe	K, Cl	S, Ni, Cu, Zn
103a	kâğıt	Cl	Ca, Fe	K
103a	Siyah mürekkep	Fe	Cl, K, Ca	S, Ni, Cu, Zn

Kırmızı spektrum: 11a, yeşil spektrum: 93a, pembe spektrum:103a sayfası siyah mürekkep XRF spektrumu

Eserin 11a, 93a ve 103a sayfalarından XRF analizleri yapılmıştır. Yapılan XRF analiz sonuçlarında korozyon hasarı olan sayfaların mürekkebinde majör element olarak demir (Fe) tespit edilmiştir. Demir içeriğine sahip mürekkebin demir mazı mürekkebi olup olmadığını söyleyebilmek için moleküler spektroskopi tekniklerine ihtiyaç duyulmuştur. 93a ve 103a sayfalarında kullanılan siyah mürekkepten benzer şiddette demir sinyali alınırken, 11a sayfasında kullanılan siyah mürekkepten alınan demir sinyali bunların ~1.5 katı kadardır. Eserde yapılan XRF analiz sonuçlarına göre kâğıt analizlerine bakıldığında 11a'da majör element olarak kalsiyum (Ca) ve demir (Fe), 93a'da majör element olarak kalsiyum (Ca), 103a'da majör element olarak klor (Cl) tespit edilmiştir. 11a sayfasında kullanılan kırmızı mürekkepte ise majör element olarak tespit edilen Hg (civa) varlığına dayanarak HgS kimyasal formülüne sahip vermilion (cinnabar) kullanıldığı düşünülmüştür.

KONSERVASYON - METİN

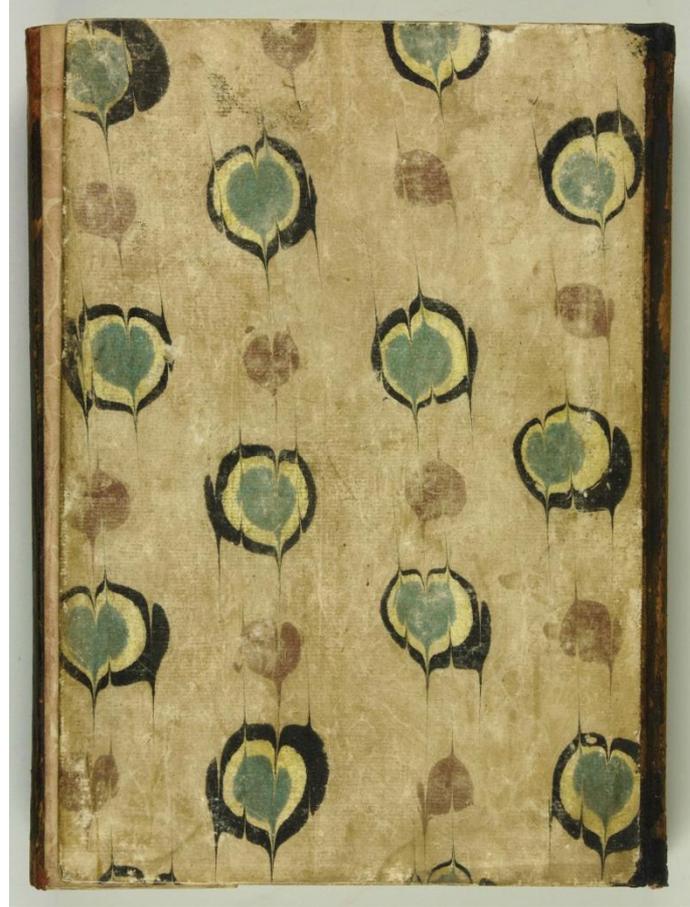
Belgelemesi biten eserin konservasyon işlemine öncelikle kuru temizlik işlemi ile başlanmıştır. Kuru temizlik işlemi fırça ve yumuşak silgi kullanılarak yapılmıştır. Daha sonra mürekkep korozyonu olan sayfalara Bookkeeper ile deasidifikasyon yapılmıştır. Metinde etek ve baş kısımlarındaki böcek hasarlı olan yerlerin tamamlaması Japon kâğıdı ile çift yönlü olarak yapılmıştır.

KONSERVASYON - CİLT

Eserin metin kısmındaki onarım işlemleri bittikten sonra cilt konservasyonuna başlanmıştır. Öncelikle kolon dikişi yapmak için sırt derisi etek ve baş kısımlarından su ile nemlendirilerek açılmıştır. Daha sonra dağınık halde olan şirazeleri ve kayıp olan kolonların sağlamlaştırmasını yapmak için pembe renkte ip tercih edilmiştir. Pembe renkte ip tercih edilmesindeki amaç; esere kolon atarken şiraze aralarından geçerek, hem şirazeyi hem de kolon yerlerini sağlamlaştırmaktır. Ciltteki eski onarımlar çıkartılmış, yerlerine orijinal deri renginde metal kompleks anilin boyalar ile renklendirilen keçi derisiyle tamamlama yapılmıştır. Böcek yenikleri metil selüloz ile hazırlanmış selüloz tozuyla doldurulup, renklendirilmiştir. Esere asitsiz müze kartonundan uygun ölçülerde kutu yapılmıştır.

ÖNCESİ & SONRASI

Ön kapak

ÖNCESİ & SONRASI

Arka kapak

ÖNCESİ & SONRASI

Sertap

ÖNCESİ & SONRASI

Sirt

ÖNCESİ & SONRASI

Baş

ÖNCESİ & SONRASI

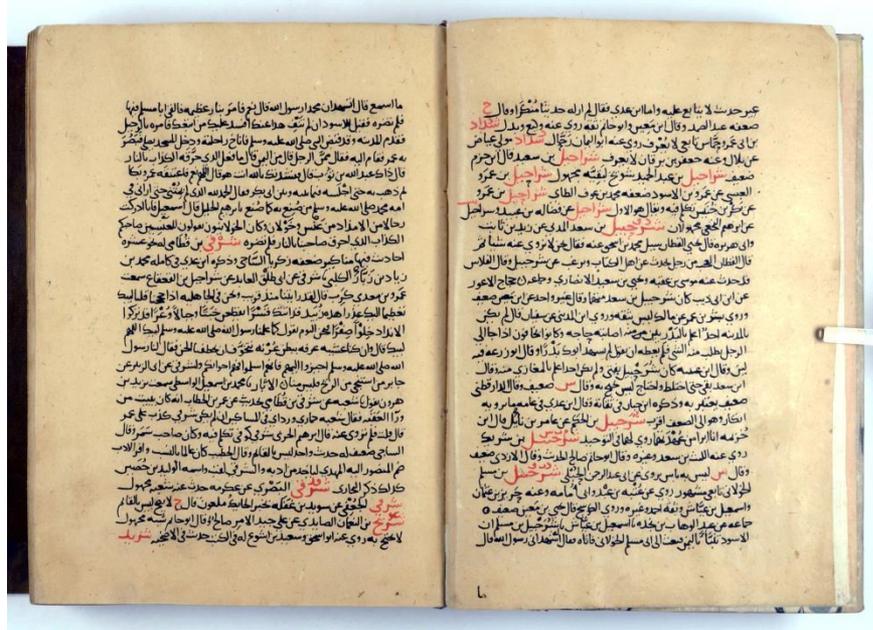
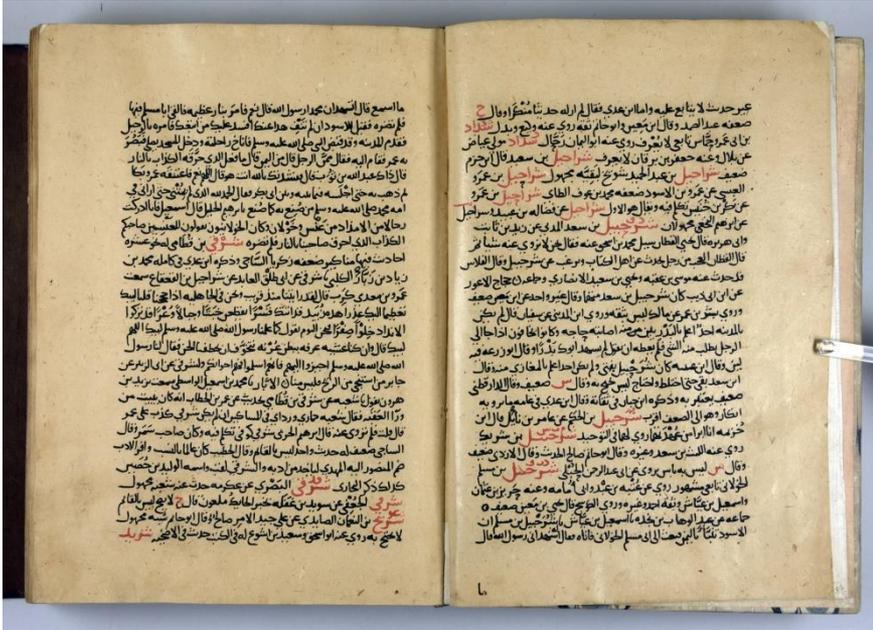

ÖNCESİ & SONRASI

Etek şiraze

ÖNCESİ & SONRASI

ÖNCESİ & SONRASI

161b - 162a